

Къурманыгъыз къабыл болсун!

Шабат кюн, 10 сентябрь, 2016 жыл • №174 (20095)

ЗАМАН

Газета издається на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Юрий Кокковну Къурман байрам бла

А Л Г Ы Ш Л А У У

Республиканы Парламентини бла Правительствосуну атындан Къабарты-Малкъарны муслиманларын жюрегимден сыйлы Къурман байрам бла алгышлайма. Ол мамырлыкны, халаллыкны, жандауурлукну, юйор адетлеге кертиликни ниетлерин жаяды. Бу адамлык тереле уа миллетле эм динле аралы келишиуюкно мурдорун къурайдыла, жамаутны жангыртадыла, ёсюп келген тёлую адет-къылыкыга, патриотла болурга юйретедиле.

Власть органланы бла дин биригулени араларында къуралган хайырлы байламлыкла мындан ары да келишиуюкно, халкларыбызны бирлигин сакларга онг берликлерине ийнанаме. Республиканы муслиманларына, Къабарты-Малкъарны жамауатына саулуук, мамырлык, ырахматлык, къолайлык тежейме.

2016 жылны 12 сентябрин солуу кюннге
санауу юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

У К А З Ы

Къурман байрам бла байламлы эмда Къабарты-Малкъар Республиканы Муслиманларыны дин управлениасыны тилегине кёре бегим этеме:

1. 2016 жылны 12 сен-

тябрин Къабарты-Малкъар Республикада солуу кюннге санарга.

2. Бу Указ официалыны халда басмаланган кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Ю. КОКОВ.
Нальчик шахар, 2016 жыл 8 сентябрь, № 105-УГ

Къурман байрамга аталган материалны 5-чи бетде окъугуз.

Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла сауғалауу юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

У К А З Ы

Ишлеринде жетишимле болдурганлары эмда кёп жылланы ахшы ишлегенлери ючюн Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла сауғаларга

БИФОВ Беслан Хасанович - Экология, техника эм атом надзор жаны бла федерал службаны Кавказда управлениасыны башчысыны орунбасарын

КОЖКОВ Артур Жамало-

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Ю. КОКОВ.
Нальчик шахар, 2016 жыл 8 сентябрь, № 107-УГ

вични - чекленген жууаплылыкы болган «Алика-К» обществону генеральный директорун **ШЕРХОВ Мухамед Бекаловични** - энчи предпринимательни **ШИБЗУХОВ Мухамед Биляловични** - чекленген жууаплылыкы болган «Фирма «Денеб» обществону генеральный директорун, «Дея» сатыу-алыу-солуу араны управляющисин.

Эсепле

Алты субъектде ишсизликни азайтуу жаны бла ахшы кёрюмдюле белгиленгендиге. Аланы араларында - Къабарты-Малкъар

Россеини Минтруду билдиргенине кёре, официалыны халда белгили болган ишсизлик ыйыкыга 73 регионда азайтылганды. РФ-ни Минтруду эм уллу азайтуу Липецк областьда, Север Осетия – Аланияда, Тувада, Удмуртияда, Къабарты – Малкъарда, Севастопольда болганын

тохташдырганды. Администрацианы оную бла бир кезиу ишлемей турганланы, толу ишчи кюн урунмаганланы неда отпускга жиберилген ишчилени саны 260 908 адам болганды.

«Интерфакс»
информация агентствону
материалларына кёре.

Сыйлау

Олимпиада чемпионланы хорламлары спортну айнытырза, саулууклу жашауу ниетлерин жаярза таукеллендиредиле

Тюнеме РФ-ни Президентини Шимал-Кавказ федерал округда толу эркинликке келечисини резиденциясында 2016 жылда Рио-де-Жанейрода Олимпиада оюнланы Шимал Кавказ регионладан чемпионларын хурметлегендиге.

горияда чыкыган гёжеф **Абдулрашид Садулаевны**, Север Осетия-Алания Республикадан эркин тутушуудан алтмыш беш килограмм ауурлукда тутушхан гёжеф **Сослан Рамоновну** эмда кюмош майдалны иеси, Къабарты-Малкъардан эркин

Алтын майдалла алып къайтханланы сауғалагандыла - Къабарты-Малкъар Республикадан алтмыш килограммга дери ауурлук категорияда чыкыган дзюдочу **Беслан Мудрановну**, Ингушетия Республикадан сексен бир килограммга дери ауурлук категорияда чыкыган дзюдочу **Хасан Халимураевны**, Дагъыстан Республикадан эркин тутушуудан сексен алты килограммга дери ауурлук кате-

тутушуудан жетмиш төрт килограмм ауурлукда тутушхан гёжеф **Аниуар Гедуевни**. Россеини Президентини толу эркинликке келечиси **Олег Белавенцев** чемпионланы хорламлары бла алгышлаганды эм бу жетишимле жалаңда спорт майданда угъай, политика аренада да къаты корешни жайрындан болганларын белгилегенди. Олимпиада чемпионланы хорламлары шимал кавказлы жаш

тёлую арасында спортну эм саулууклу жашауу ниетлерин жайыуга таукеллендиргенлерине ийнанганын да билдиргенди ол. **Олег Белавенцев** чемпионлагача эзде къаллык сауғала бергенди, спортчуланы хазырлаганлары ючюн аланы тренерлери да ыразылык къагытла къоллу болгандыла.

«Къыралыбызны эм Шимал Кавказны миллионла бла адамлары сизни жанларыча кердиде. Сиз-олимпиада чемпионласыз, ол даража уллу жууаплылыкны излейди. Сизге жалаңда спортчулагача къарамайдыла. Ол Шимал Кавказга уллу магъана-

ны тутады, бютюнда бир кесек тюз жолдан тайгъан эмда тюз ызга къайтарырга тийишли жаш адамлагы. Бюгонлюкде сиз алагы юлгосыз, - деп белгилегенди Къабарты-Малкъарны Башчысы **Юрий Кокков**.

Чемпионла да кеслерини жанларындан билеклик этгенлери эм ийнанганлары ючюн РФ-ни Президентини **Владимир Путиннге**, полпред **Олег Белавенцевге**, субъектлени таматаларына, спорт министрлеге эм тренерлеге ыразылыкларын билдирип, келлик заманда да халкыла аралы эришуледе Россеини даражасын тошормегзе сёз бергендиге.

РФ-ни Президентини Шимал-Кавказ федерал округда толу эркинликке келечисини пресс-службасыны материалларына кёре.

Сауғалауу

Юрий КОКОВ :

Къадалып, ачыкъ халга ишлесек, къыйыныбызны багъасы чыкъмай къаллык туююлдоу

КМР-ни Башчысы Юрий Кокков Нальчик шахарны администрациясында республиканы предпринимательлери бла тюбешгенди эмда аланы бир къауумна къырал сауғала бергенди.

Жыйылынуу ача, республиканы ара шахарыны мэри **Арсен Алакаев** бизнесменле бла кенгешде административ тыйгычланы азайтуу проблемасы сюзерге белгиленгенин айтханды. «Алай Юрий Александрович да сизни бла тюбеширге сыйгенди», - дегенди ол.

Республиканы Башчысы Къабарты-Малкъарны Къыраллыкыны 95-жыллыкын белгилеуно

чеклеринде кёп тюрлю къууанчы ишле болганларын эсертгенди. «Бюгон бу залда жыйылганла байрам бийик даражада бардырыларына уллу къошумчулук этгендиге. Мен сизге ыразылыкымы айтырга эмда сауғаларга сюеме», - дегенди ол.

Юрий Александрович власть органланы бла бизнесни араларында файдалы байламлыкла къуралганларын чертгенди. Ол санда къырал-энчи иели мадар тир хайырланылады. «Аны болушлугу бла уа республиканы жамауатына деп магъаналы жумушла толтуруладыла», - деп къышанды.

Ызы бла сауғалауу болганды. Ишлеринде жетишимле болдур-

ганлары эмда кёп жылланы бет жарыкълы урунганлары ючюн Экология, техника эм атом надзор жаны бла федерал службаны Кавказда управлениасыны башчысыны орунбасары **Беслан Бифов**, чекленген жууаплылыкы болган «Алика-К» обществону генеральный директору **Артур Кожиков**, энчи предприниматель жууаплылыкы болган «Фирма «Денеб» обществону генеральный директору - «Дея» сатыу-алыу-солуу араны управляющиси **Мухамед Шибзухов** Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла белгиленгендиге.

Ахыры 3-чо бетдеди.

АЙЫРЫУЛА-2016

Биз тюзлюкню партиясыбыз

Россей Федерацияны Федерал Жыйылыууну Кыйрал Думасыны VII чакырылыууну депутатына 14-чо номерли бир мандатлы айырыу округдан «СПРАВЕДЛИВАЯ РОССИЯ» политика партиядан кандидат Токов Руслан Мухарбиевичи кыол кетюрюу аллы программасы.

«СПРАВЕДЛИВАЯ РОССИЯ» партияны программасы социализми баш магьаналы жоруктарына таянады: тюзлюк, жалынчаксызлык эм бирлик. Жамауатта тюзлюк болур ючюн а, законла да тюзлюк бла жарашдырылырга, ишлерге керекдиде.

I СОЦИАЛ ТЮЗЛЮК

1. Хакны ишчи сагытны бек аз ёлчемени кёре тёлерге:

- айлыкны санаганда, хар ишчи сагыт ючюн 100 сом тёлерге, алай бла аны кёбейтирге.

2. Кыошак социал гарантияла: - бюджет организациялада ишлегенни (врачлапта, устазлапта, алимлеге, культурада ишлегенлеге эм башжалапта) хакыларын кыйрал кзулукчаны айлыкларына тенг этерге эмда социал гарантияла берирге.

3. «Ф»-де кыйрал пенсияла бла жалчытыууну юсюнден» жангы закон:

- пенсияны ёлчери айлыкны 60 процентиден аз болмазга керекди. Ол кыйрал бюджетден тёленеди. Пенсияга чыгарга жаруу жыл сан кетюрюлмейди. Уруну стажга техникумда, вузда окуган, сабийге юч жыл толгунчу кыраган заман да киреди. 70 жылдан башлап - пенсия ёсдюрюлген ёлчеме бериледи.

4. Жаш ююрлеге болушлук, РФ-ни Юйор кодексиине тюзетиуле, аналык капиталны юсюнден законга торлениуле:

- сабийлери болган юйорлеге кыошак кыйрал гарантияла берирге, ол санда баласына кыраган анапта пособияланы 3 жылга дери тёлерге; сабий пособияланы (ол санда бир кере тёленген эмда хар айдан да берилген ахчаны) кёбейтирге; аналык капиталны кыратырга жараган жумушланы кенгертирге; жаш юйорлени эмда кеп сабийли юйорлени жашау журтла бла жалчытырга.

5. «Россей Федерацияда билим берiuно юсюнден» Федерал законга тюзетиуле:

- Бир кыйрал экзаменни школну бошаганда эм вузга киргенде баш кыйрал аттестация мадарны кетерирге. ЕГЭ-ни выпускникле кеси ыразлыклары бла берирге болушдула. Эпледен эмда гитче шахарчыкыладан абитуриентлеге вузга киргенде льготала берирге эм энчи квотала тохташдырырга; стипендияны ёлчери жашау этерге жетерик ахчаны бек аз ёлчемени жартысындан аз болмазга тийишлиди; школчула бла студентле пассажир транспортта хаксыз журиюрча мадарла толтурурга

- вузланы бла сузланы бошаганла иште киргенде квотала тохташдырырга

- Россеини илмула академиясына самоуправленианы принциптерин кыйтардырга.

6. Култураны юсюнден жангы закон:

- кыйралны инсанлары ата журтлу эм тыш кыйраллы култураны хазнасы бла тийгычсыз шагърейленирге эркиндиле; култураны, искусствону, кинону айнытырга ёбюлгонг ахча бюджетни ВВП-сыны юч процентиден аз болмазга тийишлиди. Теле бериледе эм кинолада адет-тёрелени саклауга контроль тамамларга эркинлиги

болган Жамауат совет кыралырга керекди.

7. «Россей Федерацияда сакъатланы социал жаны бла кыоруулу юсюнден» Федерал законга тюзетиуле:

- сакъатлагга медицина болушлукну битеу торлолери да хаксыз берилерге керекдиде. Сакъатлыкны тохташдырганда, низамны женгиллетирге; хар федерал округда шёндоюго реабилитация арала кыуарга, ол санда сабийлеге; реабилитация кереклени сатып алганапта компенсацияны кысха заманын ичинде берирге.

8. «Кыйралны инсанлары саулуклары сакулуну гарантиялары юсюнден» Федерал законга тюзетиуле:

- медицина болушлук бла хар ким да чырмаусуз хайырланчы мадарла толтурурга, аны хаксыз этерге; бийик технологиялы болушлукга квоталаны кетерирге.

9. «Россей Федерацияны инсанлары борчул халда медицина страхованияны юсюнден» Федерал законга торлениуле:

- кыйрал медицина страхованияны системасын кыуарга, страховчик жаланда кыйрал болурга эркинди - саулук саклау сферада энчи ишли страховой компанияланы ишлерин тохатырга.

10. Жашау журт жаны бла законлагга торлениуле:

- инсанланы бир-бир кыуумларына жашау журтларына приватизацияны хаксыз толтурурга эркин этерге эмда болжалланы кетерирге

- фатарланы приватизация этген кезиуде кеп кыатлы юйде жангыртуу ишле толтурулга керек болганлары ачыкъланган эсе, юйге ремонтну кыйрал бардырырга борчлуду. Ол РФ-ни Конституциясыны излемиди. Кыйралны борчларын адамланы боюнларына салырга жарамайды.

- коммунал эм жашау журт тёлелени, ол санда капремонт ючюн да, ёсуюлерине чек салырга

II. ЭКОНОМИКА ТЮЗЛЮК

11. Адамланы фйдаларына налогну прогрессивный амал бла тохташдырырга:

- кыолайсыз гражданданы налогладан эркин этерге. Налогну жыйыуу жорукларын торлендирге; хакы уллу адамдан налог да кёбюрак талхатырга тийишлиди.

12. Транспорту налогну кетериуно юсюнден:

- бензинге бла дизель отлукыга акция кетюрюлгенлери бла байламлы транспорт налог кетерилерге керекди.

13. Жер налогну юсюнден законла:

- жер юлюшно кенглиги 800 квадрат метрден кеп болмаса, аны иеси жер налогдан эркин этиледи.

14. Сырьёну тыш кыйраллагга сатхаллагга льготаланы юсюнден:

- сырьёну сатхаллагга НДС-ге компенсация кетерилерге керекди. Табийгасат байлыклары чыгарган предпритияланы орунуна жарашдырыуу отраслыны кёллендирерге тийишлиди.

15. Налогну женгиллетилген системасыны ёлчери юсюнден эмда эл миолк налог:

- женгиллетилген системага кёре, налогну ёлчери 6 процентден 3 процентге дери азайтылырга, бир эл миолк налогну да 6 процентден 3-ге дери тошкорура.

ТЮЗЛЮКЛЮ РОССЕЙ ЮЧЮН! МЕН КЫРАЛЫБЫЗНЫ КЕЛИР КЮНО СОЦИАЛИЗМ БЛА БАЙЛАМЛЫ БОЛУР ЖАНЛЫМА МЕН ЖАНГЫ СОЦИАЛИЗМИ САЙЛАЙМА!

«РФ-ни Федерал Жыйылыууну Кыйрал Думасыны депутатларын айырыууну юсюнден» 2014 жылда 22 февральда чыгарылган №20-ФЗ номерли Федерал законун 66-чы статьясыны 1-чи кесегине тийишлиликде хаксыз басмаланады.

Материалны РФ-ни Кыйрал Думасыны VII чакырылыууну депутатына 14-чо номерли бир мандатлы айырыу округдан «СПРАВЕДЛИВАЯ РОССИЯ» политика партиядан кандидат Токов Руслан Мухарбиевич бергенди.

«РОДИНА» партия - ол ёсююрю, келир заманды

Россей Федерацияны Федерал Жыйылыууну Кыйрал Думасыны VII чакырылыууну депутатына «РОДИНА» битеуроссей политика партиядан Жилев Хасан Руслановичи кандидатурасы кёргозюлгенди

Ол 1976 жылда 10 июльда Черек району Тёбен Жемтала элинде тууганды, 1999 жылда Кыабарты Малкяр кыйрал эл миолк академияны бошаганды, агроном-технолог усталыкны алганды. 2013 жылда РФ-ни Президентинде Кыйрал кзулукну россейли академиясына киргенди, кыйрал эм муниципал кзулукну менеджер усталыкны сайлаганды.

Ол ючюнчю курсну аспирантыды, диссертациясыны темасына уа кадр политиканы кыураууну принциптерин тинтиуну сайлаганды. Ол Москвада РФ-ни Президентинде Кыабарты Малкяр Республиканы Представительствосунда ишлегенди.

Шёндоюго Россейде экономика, жамауат-политика

сфералада жангыртуула бардырырга тийишлиди. «РОДИНА» аланы «РФ-ни миллет, жамауат эм кыйрал сейирлерин саклап» толтурурга хазырды. «Социал факъыралыкны зоналарында» халкны кыолайсызлыктын тохтатырча мадарла керекдиде. Ол санда сабийлеге, тамата тёлую келечилерине, сакъатлагга, кыйыын жашау болумга тышгенлеге аш-азыккыны, жашау этерге керекли затланы хаксыз берiuно юсюнден закон жарашдырырга тийишлиди.

«РОДИНА» партия 2016 жылда парламент айырыулагга Россей Федерацияны инсанларыны асламыны излемлерине кёре, социал-политика жангыртуула тамамлар мурат бла барды. Бююнлюкде ишлеген адамланы асламыны айлыклары жашау этерге жетмейди. Урунган адамны даражасы тышгенди, алай ол а иш берiuнолеге бизни хайырыбыздан байыкъланырга чырмамайды. Башха кыйралла бла тенгleshдиргенде, бизде

айлыкга бёлюнген ахча тёрт кере азды. Кытылык ёсгени бла бирге уа ишчи адамны бютконда жегерге кюрешедиле.

Кыолайлык тышгенини хатасындан а бююнлюкде ишлеген адамла келир заманда аллык пенсияларыны ёлчери да азайтылады. Шёндоюго пенсиячылагга уа чиновникле ахчаны бир заманда да тапмайдыла.

«РОДИНА» партия муратла салганында, аланы толтурганда, прогноз этгенде да бир заманда да жангылмайды.

«РОДИНА» партия – ол айныуду, келир заманды. «РОДИНА» партия – биз барыбыз да биргебиз эмда хар бирибиз да энчибиз.

«РОДИНА» партия – ол миллет фронтду.

Кыйрал Думага айырыулада хорласак, «РОДИНА» партия бизни сайлауугуз тюз болганын кёргозюрюкю!

Хасан Жилев – айырыу бюллетенде 1-чи номер.

«РОДИНА» партия ючюн кыол кетюрююз!

«РФ-ни Федерал Жыйылыууну Кыйрал Думасыны депутатларын айырыууну юсюнден» 2014 жылда 22 февральда чыгарылган №20-ФЗ номерли Федерал законун 66-чы статьясыны 1-чи кесегине тийишлиликде хаксыз басмаланады.

Материалны РФ-ни Кыйрал Думасыны VII чакырылыууну депутатына 14-чо номерли бир мандатлы айырыу округдан «РОДИНА» политика партиядан кандидат Жилев Хасан Русланович бергенди.

Юрий КОКОВ:

Къадалып, ачыкъ халда ишлесек, къыйыныбызны багъасы чыкъмай къаллык туюлду

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.
Жыйылыуда бизнесменлени уллу къауумуна КъМР-ни Башчысыны Ыразылыккъ пьсьмосу да берилгенди. Аланы араларында РФ-ни МВД-сыны Нальчик шахарда управлениясыны башчысы полицианы полковниги **Гергаланы Марат**, КъМР-ни Парламентини депутаты – «Ай-Би-Си промстрой» трестни башчысы **Алексей Войтов**, КъМР-ни Парламентини депутаты «Нальчикни халыуа заводу» предпрятияны башчысы **Мухамед Кудалиев**, РФ-ни Терек бахчыларыны ассоциациясыны башчысы орунбасары **Альберт Каздохов** эм башхала да бардыла.

Ол кюн къурулушчулары, плитка салганлары, ташчылары уллу къауумуна къыйыны да белгиленгенди – алага багъалы саугъала берилгенди.

Тюбешуе КъМР-ни премьер-министри **Мусукланы Алий** да къатышхан эди. Ол да, бизнесменлеге ыразылыккъын айтып, КъМР-ни Пративельствосуну Сыйлы грамотасы бла саугъалагъанды. Анга тийишли кёрюлгенли арасында «Каббалком-мунэнерго» предпрятияны баш инженери **Гергьокъланы Хадис**, «Коммунал мюлкню комбинаты» муниципал предпрятияны башчысы **Чеченланы Ислам** эм башхала бардыла.

«Гермес» предпрятияны башчысы **Боташланы Идрис**, Нальчикни зоопаркыны таматасы **Забакъланы Залим**, «Урванни жол ремонт-къурулуш управлениясы» предпрятияны директорларыны советини башчысы **Шунгарланы Самат** КъМР-ни Къыраллыктын белгилеу жумушлагъа тири къатышханлары ючюн Пративель-

ствону Председателини ыразылыккъына тийишли болгъандыла.

Ахырында **Юрий Кокос** жыйылганлагъа ыразылыккъын энтта бир кере айтханды. Ол власть органла бла бизнес бириксе, уллу жумушла толтуругъа онг къыргъанын чертгенди. «Биз

адамлагъа ариу байрам къурагъанбыз. Ол кюн Къабарты орамга ююрле саулай келгенлерине, сабиле кеп болгъанларына къуанганма. Биз бир кюнню окъуна халкыны кёлкюн алган эсек, ол да мағаналыды», - дегенди.

Юрий Александрович власть

органла бизнесге болушургъа, онг тапдырыгъа хазыр болгъанларын айтханды. «Тюзлюк, ачыкълыкъ бла ишлесек, къыйыныбызны багъасы чыкъмай къаллык туюлду. Къыралыбызны башчысы Владимир Путин да бизнесни айнытыгъа уллу магъана береди, энци уа орталыкъ эм гитче предпрятиялагъа. Аладыла къыралыбызны экономикасыны мурдорун къурагъанла. Власть органла уа, болгъан чырмаулары, кемчиликлени кетерип, сизни ишигизге себеллик этерге хазырдыла», - дегенди.

Сезюно ахырында Юрий Александрович ишни ат башыдан бардырмагъа, ачыкъ болургъа, власта кемчиликлени белгилеу этерге, аладан кътулууну жолларын бирге излерге чакъыр-гъанды.

АБДУЛЛАХЛАНЫ ФАТИМА.

Оноу

КъМР-ни Парламентини Председатели Татьяна Егорова - РФ-ни официальный делегациясыны къауумунда Европа Советни Жер-жерли эм регион властыла конгрессинде

Россей Федерацияны Президенти Владимир Путинни 2016 жылда 21 июльда къабыл этилген 217-рп номерли буйругъу бла Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Председатели Татьяна Егорова 2016-2020 жыллада Европа Советни Жер-жерли эм регион властыла конгрессине къатышырыкъ Россей Федерациядан делегацияны санына къошулгъанды. Ол бу органни Регионал палатасында Россей Федерацияны келечилерини орунбасарларыны санындады.

Белгилерге тийишлиди, Конгресс Европаны Советине кирген битеуевропалы политика Ассамблеяды. Анда Европаны Советине къошулгъан къыркъ жети къыралны жер-жерли эм регион властыла органлары кёрюзюлюнеди. Жер-жерли эм регион властыла европалы бирликте иттинулеринде бирикдириу, жер-жерли самоуправленияны айнытыуда билеклик тапдырыу, регион структураланы мағаналыкъларыны кючлеу, регионла аралы байламлыкъланы ёсдюрюу, жер-жерледе эм регионлада демократияны айнытыуда граждандланы тири къатышдырыу, жер-жерли эм регион органлагъа айырыулагъа къарау аны баш борчуду.

Конгресс эки палатадан къуралады: жер-жерли властыла къыйыны эм регионлыкы. Аны бийик органы жылгъа эки кере Страсбургга (Франция) чакъыр-ылгъан пленар сессияды.

Къыралыбызны делегациясыны Жер-жерли властыла палатасында 18 жери барды,

Регионланы палатасында да – 18. Анга кирген энци къаууму Россейни Президентини буйругъу бла РФ-ни субъектлерини къырал властына эм жер-жерли самоуправлениялагъа айырылгъанладан төрт жылгъа тохташдырадыла.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Пративельство

Бюджетте 500 миллион сом къошаргъа белгиленеди

КъМР-ни Пративельствосуну кезиулю жыйылыуунда приватизацияны прогноз программасына тюзетиуле кийирилгенди, социальны сфераны организациаларны ишлерин тапландырууну планы къабыл кёрюлгенди эмда пассажирлени жюрютюню нызамына къаралгъанды. Кенгешни премьер-министр **Мусукланы Алий** бардыргъанды.

Биринчиден, 2016 жылда приватизацияны прогноз планына къаралгъанды. Жер эм ырысхы халла жаны бла министрни къуллугъун толтургъан **Ляна Эрнстова** билдиргенча, анга 10 предпрятияны акцияларын, 1 предпрятияда республиканы юлюшюн эмда жеринден тепдилмеген 17 объектни къошаргъа белгиленеди. Андан сора да, тюрлю-тюрлю сылтаула бла тизмеден бир неча объект кетериледи. «Алай бла прогноз толтурулса, республикалы бюджетте 500 миллион сом къошулукъду. Тизмеден чыгарылгъан объектлени багъасы 96,8 миллион сомгъа жетеди», - дегенди ол.

Жашау журт-коммунальнны мюлкню бир-бир объектлерин концессия келишимге (къырал-энци иели мадар) кёре хайырлануыгъа хазырлануу жаны бла ведомстволар аралы комиссия къурулуш эм жашау журт-коммунальнны мюлк министр **Анзор Тутуков** айтханыча, ол коммуналь объектлени файдалыкъларыны ёсдюрюу ючюн этиледди.

2016-2017 жыллада социальны сфераны, ол санда культураны, социальны жумушларны тамамулау, саулыккъ сагъалау, билим беруино организациаларны ишлерин организациуны планы къабыл кёрюлгенди. Урунуу, иш бла жалчытыу эм саулыккъ сакълау министр **Тюбейланы Альберт** анылатханыча, документ социальны объекте толтургъан жумушларыны келечилеу ёсдюрюу мурат бла

жарашдырылгъанды.

КъМР-де муниципалитетлени арасында халкыны пассажир транспорт бла жюрютюню планына да къаралгъанды. Транспорт эм связь жаны бла къырал комитетни башчысыны орунбасары **Улбашланы Елизавета** документ федерал излемлеге тийишлиликде жарашдырылгъанын айтханды. Алай бла пассажирлени жюрютюню нызамын тапландырыгъа белгиленеди.

Мусукланы Алий бу жангычылыккъ ючюн жол хакъ кётюрюлюгюн бла къаллыктын соргъанды. Докладчы анылатханыча, багъала 10 процентден келге ёсерик туюлду. Алай премьер-министр бюллет документ Ставрополь крайда къабыл кёрюлгенден сора багъала 3 процентге ёсгенлерин айттып, республикада аны ёлчмени 5 процентден ёрге этмезге буюргъанды.

Муниципалитетте пассажирлени жюрютюню бир нызамгъа келтириу мурат бла дагъыда «КъМР-де автомобиль, темир жол эм электро транспорт бла жюрютюню къурауну юсюнден» законну проектни къабыл этилгенди. Улбашланы Елизавета айтханыча, документ жолда халкыны къоркъуусулугъун жалчытыуыгъа, пассажирлени жюрютюню культурасын игилендириуге буюрлууду.

Культурада ишленгенли айлкылыуунда 2016 жылда жетдирилген ёлчмеден эниште тошюрмез мурат бла КъМР-ни Пративельствосуну 2013 жылда 28 февральда къабыл этилген 130-рп номерли буйругъуна тюзетиуле этилгенди. Министрле «2016-2020 жыллада КъМР-де жамауат организациала эм граждан обществову институтлары бла байламлыккъла къурауну юсюнден» къырал программалар тюрлендириуле да тюзге санагъандыла. Граждан обществову институтлары бла байламлыккъла къурау эм миллетлени ишлери жаны бла къырал комитетни башчы-

сыны орунбасары **Гергьокъланы Жамбулат** айтханыча, сёз коммерциялы болмагъан организациалагъа субсидияла беруино юсюнден барады.

Целевой мадар бла интертурада эм ординатурада окъугъан специалистлеге теленген къырал стипендиягъа хар айдан къошакъ халда республика ючюшер минг сом берирге хазырды. Ол жаны бла бегимни проектин кёрюзте, саулыккъ сакълау министрни къуллугъун толтургъан **Асанланы Алим** окъууну бошагъандан сора ала республикада ишлериклерин чертгенди. Бу къырал болушлукъу сентябрь айдан телеп башларгъа белгиленеди.

Алай финансалы министр **Заур Лихов** бюджетте бу статьяга ахча салынамагъанын айтханды. «Жылны ахырына дери бизге 420 минг сом, келир жыл а 1,5 миллион сом табаргъа тошерикди, алай бюджетте ол жокъду», - дегенди. Сёзге къошула, **Мусукланы Алий** ол алай уллу ахча болмагъанын чертип, проектин толтуругъа буюргъанды.

Жыйылыуда «Доступная среда» программагъа тюрленуле кийирилгенди. КъМР-ни Пративельствосуну Председателини орунбасары-билим беруу, жаш телюню ишлери эм илму жаны бла министр **Нина Емузова** ала саулыккълары осал сабиле билим беруу учуредениялагъа тыйгъычсыз кирирча мадарла бла байламлы болгъанларын чертгенди.

РФ-ни Урунуу жаны бла министрствосуну бла КъМР-ни Пративельствосуну араларында келишим къабыл кёрюлген эди. Нина Емузова анылатханыча, анда сёз муниципалитетлеге салукълары осал сабиле, сакъатла билим беруу учуредениялагъа, ол санда сабий садлагъа, школагъа, къошакъ билим берген учуредениялагъа тыйгъычсыз кирирча мадарла толтуругъа субсидияла юлешуино юсюнден барады.

ТИКАЛАНЫ ФАТИМА.

Узбекистандан хапар

Премьер президент болгъанды

Узбекистаны Парламентини 8 сентябрьде президентни къуллугъуна болжаллы халда къыралны премьерин, алгъаракъда уа премьер-министрин **Шавкат Мирзиёев**ны салгъанды. Аны юсюнден ТАСС билдиреди.

Къыралны конституциясына тийишлиликде бу къуллуккъга парламентни баш палатасы-

ны председатели **Юлдашев** турургъа керек эди. Алай ол кесин андан эркин этгенди. Жангы президентни айырыу юч айны ичинде боллукъду, алай кюню-кюню бла къачан тамамлануыгъы уа алыкъын белгисизди. Мирзиёев алгъаракъда Владимир Путин Узбекистанга келгенде аны бла тюбешген эди.

Гастрольла

Бу күнлөрдө «Балкария» фольклор - этнография кырал тепсеу ансамбль Францияда бардырылган Халкыла аралы фольклор фестивалыга кыатышып, махтау, башха кыралланы келечилеринден чакырыу кыагытла да алып кыайтханды. Аны бла байламлы биз коллективни башчысы Энейланы Магомет бла ушакъ этгенбиз.

- Сау айны Францияда туруп, анда бардырылган фестивалыга кыатышып келгенсиз. Ары сизни ким чакырганды?
- Биз Италияда, Испанияда, Тюркде, Францияда кыуралган тюрлю-тюрлю фестивалыга кыатышханлай турабыз. Махтанып айтхан сунмагызы, чакырыуларыбыз бек кепдюле. Жарыуыга, аланы

сеулерин керселе, тарыхын билселе, аныгылап, сыйноп башларыкыдыла миллетни. Французлула бизге кыаллай сейрилик кыонакбайлыкъ этгенлерин айтып аныгылаптыр онг жокъду. Кыонак юйде да аламан номерледе жашагъанбыз. Кыайры барсакъ, кыайда айлансакъ да, бизге бек иги бола эдиле. Андан сора да, ала, биз сахнагъа

«Французлула бизни тансыкылап, кыаршы жууукыларынача кыарагъандыла»

жар бирине да бары амалыбыз жокъду. Бу жолгъу байрамга уа бизни проектни президентни чакырганды. Ол кеси да кыралны юг жанында районларында, шахарларында бардырылганды.
Бизден сора да, ары Челябинскден «Орус Сибирь» деген коллектив да баргъанды. Битеу бизни кыралдан жаланда эки кыауум болгъанбыз. Французлула фестивалны программасы кергюзюлген уллу концерт майданлада Россейни бла Францияны байракларын тагъа эдиле. Биз а аланы араларында республиканы бла «Кыайсыннга жуоз атла» фондну байракларын орната эдик. Анда биз дагыда «Монтроже» фестивалыга да кыатышханбыз.

- Неге жораланганды «Mondial Folk de Plozevet-Planning - 2016» деген фольклор фестиваль?

- Биогюнлюкде бек керекли бирликге, жарашуулукугъа, шуьхлукугъа эм мамырлыкыгъа. Кимге да туурады, маданият бла байламлы жумушла, ол санда фестивалыла да, ала кыайда бардырылгъанларына да кыарамай, халкылары бирикдириуге, бир бирлерини культуура-ларын, тарыхларын билуге элтген кенг жол болгъанлары. Адамла политика кыулукучуланы докладларына тынгылап угъай, халкыны жырларын эшитселе, теп-

чыкыгъанлай, барысы да ёрге кыобуп, толкун кыарсла бла тубегендиле. Бурунгу жыл алада бардырылган фестивалыга кыатышханыбызны да унутмагъандыла, хурметлеп эсгергендиле.

Кыралны башха-башха шахарларында концертле кергюзтгенбиз. Аланы бир-бирлеринде уа юйорледе тургъанбыз. Ала да бет жарыкылы тубегенлерин айтыргъа сюеме. Кыысхасы, бизге эрттеден бери да кермей туруп, тансык жууукыларынача кыарагъандыла. Ингирликде арып, талып келсе а - юйде жасалгъан хант кыангала. Ма аллай кыонакбайладыла ала.

- Фестивалыга, Россейден сора, кыайсы кыралланы тепсеу коллективлери кыатышхандыла?

- Анда Америкадан, Египетден, Германиядан, Тюркден, Италиядан, Испаниядан, Македониядан, Францияны кесинден, дагыда башха кыралладан да коллективле кеп эдиле.

- Хар замандача, баям, бу жол да ары барыргъа сизге предприниматель жашла себеплик этген болура?

- Хау, сау болсунла! Миллетибизни, насыпха, аллай мадарымлы, огурулу, уллу келлю болмагъан жашлары бардыла. Ала республикада, андан тышында да жашайдыла. Битеу ансамбльны атындан алагъа жорек ыразылыгыбызны билдирирге сюебиз.

- Францияны кыайсы шахарларында болгъаныгъызы да айтсангъа эди.

- Страсиоикден башлап, Экс-ан-Прованс, Биарриц, Руайан, Довиль, дагыда кеп башха шахарлагъа да баргъанбыз. Аланы хар биринде бизге, башха айтханымча, бек жарык тубегендиле. Уллу-гитче да келип, кызыларыбыз, жашларыбыз бла суратлагъа тюшерге ашыгъа эдиле. Концертледен сора уа Атлантика океанда жуунганбыз, солугъан да этгенбиз. Фестивалыга кыатышханлагъа деп культура программа да жарашдыргъандыла. Анга керё, бизни шахарны ичинде айландырып, айбат жерлерин да кергюзтгендиле.

- Парижге уа баралдыгызымы?

- Бармай! Автобусубуз Эйфель кыаланы тюз да кыатында тохтагъан эди. Жашла, кызыла да ары минип, суратлагъа тюшгендиле. Парижни орамлары бла да кеп айланганбыз. Ол кертиси бла да бек ариу, аламан шахарды.

Дагыда проекте кыатышханлагъа деп французлула эл мюлк кермюч да кыурагъан эдиле. Анда бурунгу заманладан кыалгъан эл мюлк адыр - сауутладан башлап, биогюнню кюнню техникасын да кергюзтгендиле. Байрамга келгенлени кичиси, уллусу да кёбюсюнде миллет кийимледе айлангандыла. Ма алай бийик даражада кыуралыргъа керекдиле битеу фестивалыла, байрамла да.

- Фольклор байрамга кыаллай тепсеу-леригизни элтгенсиз?

- Барын да. Хар шахарда башхасын кергюзте эдик. Эки жашыбыз тепсегенде тубукыларын ачытхандыла, кызыларыбыздан бирини да аягы келгенди, алай ала ингирликде дарман салып, экинчи кюн сахнагъа бир зат да болмагъанча чыгъа эдиле. Артисттерибиз бири кыалмай хар сахнада да келлерин салып, уллу таукуллик, ёхтемлик бла тепсегендиле. Абизехе чыкыгъанларында уа, залда олтургъанла ёрге кыоба эдиле. Кыыйналгъан эсек да, барыбыз да жарык келлю болуп кыайтханды.

- Аллай уллу программаны кергюзтгенде артистлеге да, сёзсюз, кыыйналыргъа тюшген болура?

- Хау, тепсеучюлерибиз бек кыаты ишленгендиле. Кызыларыбызны энци белгилеп айтыргъа сюеме. Ала эрикген деген затны билмей эдиле, бири кыалмай жигитдиле. Сау болсунла, кыурауучгъа бир күн да арыгъанлары билдиригендиле.

Былайда белгилеп айтыргъа тийишли кереме, фестивалны кыурагъанла бизни, ары баргъан коллективлени, жашар жер бла, кюннге юч керё аш-суу бла жалчытхандыла

Энейланы Магомет.

ансы, бир тюрлю аха телемегендиле. Бу жол артистлеге не грамотала, не белгиле да берилмегендиле, жалаанда фестивалыга кыатышханлары ююн энци кыагытла.

- Европалы кыралла Россейге салынган санкцияланы кыабыл кергендиле, сиз аны сезгенмисиз?

- Бир керё, бир жерде да угъай. Кыралланы араларында политикле бир бирлерин жаратамыдыла, жаратамаймыдыла, ол затла фестивалыга кыатышханланы араларында эмда ол баргъан кыралны ичинде ахырысы бла да сезилмейдиле. Башда айтханымча, ары кеп жерледен коллективле келген эдиле. Аланы хар бири бла да биз эрттегили шуьхлача, танышлача эдик. Керек заманда бир бирге болушукъ, билеклик да талдыргъанбыз.

- Энди уа кыайры барыргъады умутугъуз?

- Келир жыл сентябрьде Юг Кореяда байрам боллукъду, бизни ансамбльны ары чакыргъандыла. Францияда фестивалны президентни уа Плозеве шахарны аты жазылган белгини жеринден тешип манга бергенди, энтта да кыонакыгъа ашыгып саклагъанын айтханды. Тюркден, Болгариядан, Македониядан, АБШ-дан келечиле да чакыргъандыла бизни кеслерине, челябинскечиле да ол санда. Алайды да, тохтаусуз, таукел ишле!

Магомет, малкяр халкыны ийнагы «Балкариягъа» биогюнлюкде сен, ансамбльны художестволу башчысы Горойланы Жамболат, тепсеучюле, барыгъыз да бир болуп, уллу кыйын саласыз. Аны себепли коллектив кыралны, республиканы, малкяр халкыны атларын тыш жерледе иги бла айтдырады. Кыыйналгъансыз, арыгъансыз, бек башы уа, сау-саламат артха, юйюгюзге жыйышхансыз.

Газет окуучуланы, кесими атымдан да сизге таза жорекден сау болугъуз, салгъан муратларыгъызгъа жетигиз дерге сюеме. Сахнагъыз не заманда да жарык болсун!

ХОПАЛЛА Марзият.

12 СЕНТЯБРЬ - КЪУРМАН БАЙРАМ

Тазалыкны, игиликни эмда жан аурутууну кёргюзтюу

- Дини болган хар адамга да ол уллу къууанчы. Алай эсе уа, бир бирбизге къонакыга барырга, къол тутарга, алгышла этерге борчлубуз. Хар юйде да, хант столла къуралып, къонакъланы сыйларга тийишлиди. Энци жер къурман малны этинден этилген ашарыкълагъа берилде.

Арапча байрамга Ид-аль-Аджа дейде. Ол хаж къылынуу тёрелеринден бириди. Кеси да Мекканы тийресинде Мина ёзенде муслиман орусламаны 12-чи айны (зиль-хиджра) 10-чу кюннде белгиленеди, кеси да юч-тёрт кюн барады. Алай хар муслиманы да исламда сыйлы Меккага барып, къууанча анда тюберге, малны къурман этерге онгу, къарыуу, къолайы жокъду. Болсада ислам аны къуру ол сыйлы жерде угъай, муслиманла жашаган тийреледе белгилерге эркинлик береди.

Байрамны тарыхн сагынсакъ да тюз болур. Ол Ибрахим фыйгамбарны (Аллахны саламы анга болсун) жашы Исмайылны бизни Жаратханга къурман этерге хазырланганы бла байламды. Аны юсюнден Къуранда айтылады. Аллах Ибрагимни сыймеклигин, кертилигин, жорегин бла табынууну кёрюп, жашыны орунна къойун къурман этдиргенди. Шариатны жорукъларына тийишликде бу тёре сюннетди, Мухаммат фыйгамбар анга уллу магъана бергенди.

Къурман не заманда борч этилинеди. Биреулен малларына кёргюзтюп:

12 сентябрьде битеу муслиман дуня исламда эки уллу къууанчладан бирин белгилейди - Къурман байрамны. Ол тазалыкны, игиликни, кесинген къарыусузга жан аурутууну шартыды. Ол бусурманланы Алахга сыймекликке, табынууга, дин къарындашлагъа бла эгечлеге журмет этиуге юретеди. Бу байрамга къалай тюберге кереклисини юсюнден «Ислам в Евразии» газетни баш редактору Аккайланы Хасим хажы айтады:

«Мен бу къойну, ийнеки къурманнга соярыкъма», - десе. Неда Аллахны аллында къурман мал соярга ант этсе.

Муслиманла бу байрамны хиджраны экинчи жылында белгилеп башлагъандыла. Хадиследен биринде айтылгъаныча, Мухаммат фыйгамбар мойюзлю эки акъ къойну жанындан салып, аягы бла басып, кеси къолу бла кесгенди. Аланы боюнларын тарта, Аллахны атын сагыннганды, анга махтаула салганды.

Къурман кимге этиледи. Бек алга муслиманнга. Экинчиден, адам акълындан кем болмазга керекди, кеси да акъылбалыкъ жыл саннга жетерге тийишлиди. Андан сора да, адамны къолайлыгына эс бурулады. Къурман малны сатып алгъандан сора юч кюнню ичинде юйорню аш-суу, кийим бла жалчытырга онгу болурга керекди.

Къаллай малны сайларга тийишлиди. Биринчиден, тюени, ызы бла ийнеки эмда къойну. Аны юсюнден Къуранда былай айтылады: «Хар жамауатха да къурман келтириуну тёрелерин тохташдырганбыз (эмда аланы толтурурга буурганбыз), сизге сауыгъага

берилген малны юсюнде (сойгъанда) Аллахны атын сагынурга буурганбыз». Мухаммат фыйгамбар эм аны асхаплары бу юч малдан башханы къурман этмегендиле.

Тюе бла ийнек жети адамга юлешинеди. Мухаммат фыйгамбар алай этгенини юсюнден хадис барды. Ийнек эки жылдан, къойга уа бир жылдан атларга керекдиле. Малны юсюнде къыяуу болмасын. Хадиследен аны юсюнден былай айтылады: «Малны тёрт тюрлюсюн къурманнга келтирирге жарамайды: сокъур (бир кёзюне окуёна), аруулу, акъсакъ эмда бек аракъ». Малда бу къыяуула жокъ эреле да, алай аны этини татыуун бузган башха кемчиликке кёрсегиз, ол да жарамайды.

Къурман не заманда этиледи. Байрамны биринчи кюннде кюн чыкъгъандан башлап, ючюнчю кечеден кюн батхынчы. Алай малны гъайыт намаздан сора соярга жарайды. Хадиследен аны юсюнден былай айтылады: «Биз ол кюнню намаздан башлайбыз, артда къайтып, малны къурман этебиз. Бизни юлгюбюзню

толтурган сюннетге тийишли этеди. Алай малны боюнун байрам намазга эт келтирип къоярыкъды, бу ишде Аллахга табынуу жокъду». Башха хадисде уа былай айтылады: «Байрамны юч кюнню да - къурманны заманыды».

Эт юнге юлешинеди: бирин къолайсызлагъа берирге керекди. Экинчиден, ашарыкъла хазырлап, жууукъланы, къонакъланы, къоншуланы сыйларга тийишлиди. Ючюнчюсю уа юйде къалады.

Къурман келтирилгенде былай жорукъла сакъланадыла. Малны соярга сыйген адам зиль-хиджра айны биринчи он кюннде чачын бла тырнакъларын къыркъмаса игиди. Къурман кимге этиле эсе да, малны боюнун кеси тартады. Аллай онг жокъ эсе уа, ол мал союлган жерде болурга керекди.

Мухаммат фыйгамбар къурманны къызы Фатиматха атагъанда, ол аны къатында болгъанды. «Къанны биринчи тамызы бла битеу гоняхларынг кечиледиле», - дегенди фыйгамбар.

Малны къыбыла жанына айландырырга, такбирни айтырга (Аллаху акбар) керекди. Мухаммат фыйгамбар малны кесгенде, Аллахны атын сагыннганды эмда къурман къабыл кёрюлурча дууа этгенди. Биз да аны ызындан барып, Аллахны тюз къулла-рындан болайыкъ.

ТИКАЛАНЫ Фатима
жазып алгъанды.

11 сентябрь - Ичгисиз жашауну битеурессей кюню

Бу хата юйюбюзге кирмезча, эшиклерибизни къаты этейик

Бизни къуралыбызда - уллу Россейде - ичгичилик бек ауур проблемаладан бириди. Белгили жазыучу Валентин Распутин аны миллет къыйынлыкъга санай эди. Хар тёртюнчю адам ичген этеди деп жаза эди ол. Тау элленни алып къарагъанда, бу аман къылыкны жокъ этерге амалла бардыла. Хау, керти ийман да жолду таза жашауа. Алай атеистлени да бек низамлы, ариу къылыкълары кепдюле. Проблеманы жалчытыр ючюн, жамауат ичгичилени бырнак этмей, бир жанына тюртмей, алагъа болушурга керекди.

Бабугентни башчысы Османланы Мухтар спорт бла кюрешкен сабийлеринден уялып, ала бла бирге спортзалга жюрюп башлап, эрши къылыкъларын къойган атала болгъанларын айтханды. Элдеде спорткомплексле, культура юйле бек изленедиле. Элбрус районну Тырныаууз шахарында кинотеатр ачылады шёндю. Дагъыта мында спорткомплексге кеп ахча къоратылгъанды. Огъары Малкъарда жамауат кеси ахча жыйып, тынгылы спорткомплекс ишленгенди. Тюз межгитни къатында. Бу эки мекямны къатында оюла турган Култураны юйю да барды, жарсыуа, анга уа алыкъа не къырал, не жамауат кюч салмагъандыла.

Саулыкълу жаш тёлю ёсер ючюн, хар элде спорткомплекс, культура юй, школ тынгылы ишлерге керекдиле. Сёзсюз, ийман да сабийни тюз жолга саллыкъ кючледен бириди. Адамла ислам динден къоркъмаз ючюн, билимлери болурга керекди. Бусагъатда Огъары Малкъарда гит-

челиклеринден башлап дин жаны бла билим алгъанла бардыла. Ала ёмюрлеринде да ичгини къатына бармазлыкълары баямды. Тийрени ийманы Атабийланы Салахундин жыл сайын Ораза байрамда битеу элни жыяды: сабийлеге энчи столла къураладыла, абаданла да кеслери олтурадыла. Хакъсыз батут, татыулу ашла, дин жаны бла билимлерин ачыкълаган викиторинала акъылбалыкъ болмагъанлары бек къууандырадыла. Ичгисиз, саулыкълу жашауа атламыла былай байрамладан башланадыла.

Жарсыуа, бизни элерибизде бу къыйынлыкълары болган адамлагъа кёбюсюнде тюзелмезлик, толусунлай бузулгъанлагъача къарайдыла. Алай битеу дуняда да ол ауруугъа саналады, аны жалаанда багъарга керекди. Бир-бирле наркодиспансерге ичгичилерин элтирге ылыкълан этедиле.

Бусагъатда Дубкиде наркодиспансерни кюндюз стационары - алтынчы номерли бёлюм ишлейди. Аны башчысы Шунгарланы Мадина айтханнга кёре, мында саусуз эрттенликден тюше дери багъылып, ызы бла уа юйюне кетерге эркинди. Дагъыта бир игилик: атыгъызы айтмай багъылырга да жарайды. Аны хайырындан, киши да ишигизге сёлеширик тюрлюдоле, эсепге да салмайдыла.

Бу адамлары жууукъларына айттырга сөеме: ичгичилик бла наркоманлыкъ къыйын аурууладыла. Алай багъуудан сора саусуз сау жылны шешаны къатына бармаса - ол хорламды. Кюн сайын къутруп, юй бийчесини, сабийлерини

тынчылыкъларын къурутуп турган иги кесек заманны адам сыфатын сакълалса - аман тюрлюдо. Артда тёзалмай уртлап къойса, анга урушурга жарамайды, кёллендирирге керекди. «Энтта да багъылайыкъ. Сен сау жылны кесинги тыялган эсенг, баям, онглаялыкълары аурууну», - дегиз. Ичгичини битеу жашауу ауруу бла кюрешди. Он кюрешде жууукъларынтенглери анга болушурга борчлудула, дегенди Шунгарланы Мадина.

Бир-бирбизни палахладан сакъларга, болушурга онгла бардыла. Аладан бири - элерибизде ахырысы бла да аракълы, чагъыр сатмазгъа. Огъары Малкъардан Цийкъанланы Мухаддин хажини оюмуна кёре, тюкелерибизде, кафеде, ресторанда аллай зат болмазгъа керекди. Хажиндан тюшген ахчаны харамгъа санайды. Ким биледи, бир заманда акъсакъл айтхан дуня да келир. Алай боюнлюкде уа тюрлю-тюрлю шешала эркиндиле къайда да.

Наркодиспансерде бир адам бла ушагъыбызда ол жангыз къызы ёлгенден сора тартып башлагъанын айтхан эди. Анга кимни да жаны аурурукъда. Алай бир башха тиширеу а ариу жашауну кюсегенин, ишлемей эркин жашарга сыйгенин билдире эди. Аны анасы, сабийи да бардыла...

Бизни адамларыбыз ичгичиликден багъылырга сыймейдиле. Жарсыуага, аланы араларында сабийлерин, юй бийчелерин, аталарын-аналарын тюрленге бардыла. Алай шёндюю законнга кёре, аланы кеслерини ырызыйлыкълары болмаса, багъарга жарамайды. Бир-бирле

уа, башлары къатышхан заманда, жууукъ адамларын ёлтюрюп да къоядыла. «Мени акъылыма кёре, совет жыллада болум иги эди: ол заманда законнга кёре, бу къауумну, сыйселе-сыйселе да, ЛТП-да къарай эдиле, - дегенди Шунгарланы Мадина. - Шёндю уа врачланы охраналары да жокъду, юйде адамларындан сора да, больницалада ичгичиле врачланы, медсестраланы юслерине чап-сала (аллай заманла уа боладыла), болушур инсан чыкъмай къалады».

Бу заранлыкъланы хатасындан психоневрология диспансерге тюшгенле да бардыла: мардасыз аракълы мыйыны кюйдюредди, адам акъылын, фахмусун, юйорюн да тас этеди. Хар ичги сатып алып, аны юйюне келтирген билерге керекди: эшиклерин къыйынлыкъларга ачады. Бу уу инсаны жашауна бир кирсе, ёмюр «нёгери» болуп къалады, кюн сайын аны саулуугъун, насыбын да буза барады. Нек къоябыз биз аны къадарыбызгъа, насыплы жашаргъа сую эсек?..

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.
Суратны автор алгъанды.

ТАРЫХ ЖАШЫРЫНЛЫКЪЛА

Бурунгулупа баш сюекни формасын нек түрлендиргендиге?

Кырал тарых музейни археологлары Кыабарты-Малкварда зугул, узунуна созулган башлары болган адамланы кыабартынын тапкандыла. Орус география биригиуню (общество) таматасы Виктор Котляров былай билдиреди:

«2011 жылда Заюково элли баш жанында кыара археологлар эрттегили обала тапкандыла. Ол археологлар «Ючюнчю заюковчу кешенеле» деп атаган кыабарты кырал кыоруулаулыкуну тизгинине тюшер ючюн бир ненча жыл керек болганды.

Бир талай кезиуню ичинден бери археологларыбыз алайда кыазыу ишлени бардырадыла. Озган жылда былайла бир кыауум зат табылганды. Быйыл да – алай. Кыабартыны биринде баш сюекни башха тюрлюк – зугул болган 16-жыллык кызыны сюеклери бардыла. Ала бек тап саклангандыла, тишлери окына бары да жериндедиле. Бу сармат оба бизни эрагъа дери 3-4 ёмюр алгъа замандан турады.

Экинчи табылган узунуна созулган баш сюек кимни болганын алыкъа айткан кыйынды, ол иги сакланмаганды. Мындан эки жыл чаклы алгъа анга ушаган зат Кенделенни онг жанында табылганларын айта кетерге керекди.

Медицина илмуну мурдоун салган белгили грек врач Гиппократ «Хауаны, сууланым эм жерлени юсюндөн» деген илму ишинде былай жазганды: «Бир тюрлюк энчиликлери болмаган халкъаны кыюуп, табийгъатлары неда адетлери этген энчи белгили халпарларын айтайым. Бек алгъа узун башлылыны юсеринден сагынайым. Аланы аллай сейир башлары болганыны сылтауу уа, бек биринчиден, адетлери бла байламлыды. Энди уа алгъа табийгъат да болушуды. Ала кимни узун башы бар эсе, аны иги адамгъа санайдыла. Кылыклары уа былайды: тюз да сабий туугъ-

анлай, аны сюеги кыатхынчы, ала кепле салып, башха амалла этип, аны тегереклигин зугулгъа айландырадыла, ол узунуна кетеди.

Биринчиден, аны адетге кере зорлук бла этгендиге дерге боллукъду. Заман бара-барында уа, ол адамланы халлерине кирип кыалганды, андан ары адет ол затха кыаты болмаганды.

Дагыда ма бир шагъатлык ол затха. Малкварны бла Кыабартыны юсюндөн «Страна Прометей», «Крылья над бездной», «Невеста гор», «Путь с Востока» деген эм башха киталпаны да автору Константин Чхеидзе «События. Встречи. Мысли» деген эсгерулеринде аны юсюндөн жазады. Ол ма былай белгиледи: «Кыабартыны тарыхыны тамырлары тереннге кетеди. Таурухарында аны Египетдеги фараонла бла бир жашырын байламлыклары болганыны юсюндөн айтылады. Ол зат ачык туюлду, алай кыазыда Кыабартыны тиерсинде тау этекледе зугул баш сюекле эм скоробей кыамыжакъла

табылгандыла. Баш сюек тышындан жалган кыатышы болса бурулады аллай тюрлюге – кыаганакъны алай бейледила. Аллай баш сюекле жалаанда эки жерде табыладыла – Египетде бла Кыабартыда».

Скоробей кыамыжакъла эрттегили Египетде сыйлы жанлагъа саналгандыла. Аланы сыфатларын ташдан кесип, омакълукъгъа жюрюгендиле. Ала Кюннге табынуу белгиси болгандыла. Республиканы бир-бир кешенелеринде, кертиси бла да, ташдан аллай суратчыкъла табылгандыла. Аланы КыМР-ни Миллет музейинде керюрге боллукъду.

Анда дагыда зугулбаш сюекле да сакланандыла. Ала, Чхеидзе айтханыча, бир-эки жерде угъай, кеп жерледе да табыладыла. Сёз ючюнд, Шимал эм Кыбыла Америкада. Майя деген тайпада бу төре бусагъагыча дери да тохтамаганды.

Кыабарты-Малкварда зугулбашланы кыабартлары кепду. Энци белгиле айтханда, малквар таубий Орусбийланы Науруз политехника музейни улуу аудиториясында

Императорну антропология эм этнография биригиунюу естествознанияны сюйгенлеге деп бардырылган 28-чи заседаниясында доклад этгенди. Анда (ол а 1886 жылда басмаланганды) былай айтылады: «Ол баш сюекле эки башха жерде табылгандыла. Экиси Орусбийланы аудла, экиси уа Отлукъ-Кыала атлы жерде. Аланы аралары уа 30-40 кычырым барды. Бу элле Терк областыда Минги тау кыатындадыла. Анда таулу тарлыла жашайдыла. Алагъа, айтыла келгенича, малкварлыла дейдиле».

Археолог Мызыланы Исмайыл а былай жаза эди: «Хасаят балык сугъа тюшген жерден сегиз километр кенликде, бусагъатда алайда кыялагъа кысылган ферма турады, жолдан онг жанында кыачан эсе да улуу кыабартыла болгандыла. Аланы жартысы таш плитала салынган кыазылган уруладыла, жартысы уа – жер тюбюнде кешенеле. Ала да, бирсиле да бир кыабартыладыла, кеслери да V-VII ёмюрлендиле. Барында да баш сюекле, адамла кеслери созуп, зугулладыла. Приазовьеде, Поволжьеде эм Шимал Кавказда кыаганакъ заманда окына баш сюекни былай этиучю адет бизни эрагъа дери биринчи ёмюрден жетинчиге дери болганды.

Кавказгъа ол тышындан келген адетди, нек десенг ол заманлагъа дери анга шагъатлык табылмайды. Бу жаны бла бир сейир затны эсге тюшюрейим: 1968 жылда Тырныаузу шахарны кыатында жер тюбюнде бизни эрагъа дери V-VI ёмюрледе ишленген кешенеде бир кыауум адам асыралып табылган эди. Анда табийгъатда болганыча тегерек эм зугулбаш сюекле да тюбегендиле».

Кеп тюрлю затны – кыангачыкъланы, кыаты байлауаны, башха амалланы да – хайрыланып, бу ишлери не себептен этгендиге? Кыалай болса да, муратлары уа – баш сюеклени

узун этиу эди. Ол а неге керек эди деген соруу тууды. Ол зугулбаш адамла не бла айырма болгандыла, ала не иш тындыра болур эдиле? Эрттегили адамла аллай экспериментле не хыйсапдан этгендиге?

Былай кыарасанг, ол муратларына жетер ючюн кеп кыйналыргъа тюшгенди. Жашау сынау кергюзтгеннге кере уа, медицинада ишлеген илмучула алай айтадыла, ол тюрлю иш этилген адамла кеп жашамайдыла. Дагыда башха кыйынлыкъы уа – ала кырууда тохтамаган баш ауруу сынагъанлай турадыла. Бир-бирде уа акылдан окына шашадыла неда... билгиле боладыла.

Ким биледи, анда, ол билбусагъатда алайда кыялагъа кысылган ферма турады, жолдан онг жанында кыачан эсе да улуу кыабартыла болгандыла. Аланы жартысы таш плитала салынган кыазылган уруладыла, жартысы уа – жер тюбюнде кешенеле. Ала да, бирсиле да бир кыабартыладыла, кеслери да V-VII ёмюрлендиле. Барында да баш сюекле, адамла кеслери созуп, зугулладыла. Приазовьеде, Поволжьеде эм Шимал Кавказда кыаганакъ заманда окына баш сюекни былай этиучю адет бизни эрагъа дери биринчи ёмюрден жетинчиге дери болганды.

Бусагъатдагы алимле бир оюмгъа келдиле: баш сюекни формасын тюрлендируу адамны мыйсыны, аны кылыгынын окына тюрлендиреди. Алай, энчи айтханда, ол зат адамны психика онгарлыны тюрлендируу бла кыалай байламлы болганы уа белгисизди.

Нейрофизиология версия болмаса, сора кыалай англытыргъа боллукъду бу баш сюекни зугул этиуню сылтауун? Дин адет бламы? Сора аны магъанасы недеди? Огъесе ол генетика саклагъан затмыды – жер юсюне башха планеталадан келген цивилизация мында кыйгъан адам раса? Бу оюм да, алыкъа жомакъгъа ушаса да, жашаргъа эркинди.

Зугул, узунбашлыла уа – ала жер юсюнде жашагандыла. Шёндюг заманы адамлары бла бир тийреледе кыабарты жатадыла, ол затдан сора, аланы бир бирден, бизден да айырған зат жокъду.

ЖАШАУ ХАЛЛА

Бырысхы бла сыналганды адеп, кыылык да

Баширге жетмиш жыл толганында, кыйын ауруп, больницагъа тюшеди. Докторуна: «Сен да, мен да абадан адамлабыз, ачык айт, кыаллай бир жашарыкъма?»-деп сорду. «Эки жылдан кеп угъай. Кыатында кече-кюн да адам болса игиди, санга болушлукъ керек боллукъду»,-деп жууаплады врач.

Болушлукъ... Баширни юй бийчеси ёлгенли беш жыл бола эди. Жашы уа Санкт-Петербургда юйюрю бла. Анга артка кыайт деп кыалай айттырыкъса, мында иш тапмай кетгенге...

Больницадан чыккъандан сора эр киши элинде элли жылы толган Ларисагъа келечиле жиберди. Ала: «Мында юйюнде да, шахарда бир отоулу фатарында да жангъы кесиди. Санга сёз айттырыкъ, оноу этерик адам жокъду»,- дейдиле. Тишлери кыырандыны юй бийчеси бла артык бек жарашмай эди да, бой салады.

Башир аурууну юсюндөн сёз да айтмайды юй бийчесине. Алай ол биринчи кюнден окына ангылагъан эди башын отха сукъгъанын. Бир больницадан башха больницагъа кёчюп, оза эдиле кыйынлы кюнлери. Кюнден-кюнге кыарыусудан кыарыусуз болуп бара эди эри. Кыаганакъгъа кыарай эди анга юй бийчеси.

Бир кюн эгечи келип: «Лариса, сени муну юйюнде прописканг бармыды? Бу ауушса, мюлкю кимге кыаллыкъды?»-деп сорду. «Да жангъы жашыны Нальчикде улуу юйю барды, элде бизни гытыбыз, шахарда бир отоулу фатарыбыз анга керек туюлду»,-деди.

Жаным, сен элли жыл жашагъанлыкъгъа, сабий кибиксе. Адамланы кыызганчыклары кескисиди,- деп ышарды эгечи.

«Да, кыызганчыклары кескис болса да, бет деген зат барды да дуняда. Мен аны кыатындан не кече, не кюн кетмейме, не

заманда жукъудан тойгъанымы унутханма,-деди тишируу.

Алай бла эки жыл озду. Лариса да тозурады бу заманнга, алгын жылтырагъан бети, кёзлери мутхуз болдула, Башир аны кыанын ичип жашагъанлай...

Ол кезиуню ичинде жашы атасын кере бир кере да келмедди. Ишин-кюнөн багъалап, бир ыйгынын кыораталмады анга. Башир, уялып: «Жашны жолада айланыргъа бош заманы кыйда? Юч сабийни ёсдюрген шёндюг дуняда алай тынч туюлду»,-дей эди. Алай кыарт ёлгенлей, ол бек терк жетди ата юйюне. Дууа бошлагъанлай, мычымай, нотариуса барды: атасыны элде юйюн, шахарда фатарын да кесини атына кёчюрюге.

Ларисаны сёз айттыргъа кыарыу жокъ эди, агъы юсюне сюелалмай. Алай эгечи Амина: «Сени бетинг бармыды?»-деп жашны юсюне алынды. –Атанг

ауругъанын букъдурган этгенди ансы, ол ёле турган адамгъа барлыкъ туюлду эди. Эки жылны ичинде сен жалаанда бир кере келмегенсе аны кере, энди уа мюлкюне иеми боллукъса?»

Хасан: «Сен да, Лариса да юйюмден чыгып кетигиз. Акыылданмы шашхансыз сиз, тыш адамгъа кыалай кыалыр ата-ларыбызны журтлары? Мени юч жашым барды!»-деди.

Ол заманда Лариса: «Да эки жылны ичинде жалаанда бир кюннге биригиз нек табылмаган эдигиз кыатына?»-деп кыачырды. Ол чакъда жаш: «Сен жетмиш жылы толган кыарты бара туруп, нени юсюндөн сагыш эте эдинг? Ол кесине кыараргъа адам излеп, кесидигили болганы кимге да баям эди»,-деди. «Да сора мен сизге хакъсыз кыулу болганма»,...-деп жылды жарлы.

Жыллыгына жууукълангелге да жыйылдыла. Хасан да юч жашын да алып кел-

ди Санкт-Петербурдан. Башир ауругъанда тапмагъанлыкъгъа, энди таба эдиле ала заман да, онг да ата юйлерине келирге.

Озган айла тынч туюлду эдиле. Лариса сюд бла ауушханы мюлкюне бир юлюшюне окына ие болургъа кюрешген эди, алай судья аны жанлы болмады. Жууукъла улутха ким берсе да, судья аны жанлы болады, деп шыбыргъа эдиле.

Хасан жашларындан бирин жемишле алыргъа жангы машиналарында жиберди. Аны уа атасыны шахарда фатарын сатып алган эди. Бирваздан ачы хапар келди, жаш авариягъа тюшдю деп. Аппасыны жыллыгы туудугъуну ёлген кюню болду. Халкъ асыры титирегенден, чиби учса эшитиле эди, кыайгы сёзге келгенле шум болуп олтура эдиле. Алайды да, биреуню алдадым деп кыуансанг, кыадарынг аллынга кыапар.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

ФУТБОЛ

Кю салынып табылган хорлам

Нальчикде «Спартак» бла Нижнекамскийден «Нефтехимик» футбол командала эрттеден да кыаршыладыла. Алары башка оюнлада хорлатхан кезиулер да болганды. Биджи улуну командасы жаланда «Волгарьга» кытыдырган эсе, «Нефтехимик» а эки кере ФНЛ –ны биринчилигинде эм бир жол да Россейни кубогунда хорлатханды. Турнирде болумга кёре, эки кыуум да кючлерин аямай ойнарга керек эдиле. Болсада бу жолгу матч «Спартакны» болельщиклерин ыразы этгенди.

Быйыл Нальчикке келген футбол командаланы арасында «Нефтехимик» эм мажалды. Ол тири, ариу эм тап ойнай билгени бла белгилиди. Команданы баш тренери Рустем Хузин а ишин уста билген адамды.

Оюну юсюнден айтсак, матчны биринчи минутларында окуна спартакчыла тири болуп, счёту ачарга итингенлерин белгилерчады. Алары ол мурастарына жетерге бирси команданы голкипер Самохваловну жангылганы болушханды.

Он төртюнчү минутта "Спартакны" капитаны Амир Бажев 35 метрден штрафнойну уруп, кыабакълагъа дери жетдиргенди. Алайда топну сакълагъанла Аслан Дашаев бла Гугулан Магомет анга жеталмагъан эселе да, вратарыны уа жунчугъандыла. Аны ючюн топ учханын тохтатмай, аны юсю бла ётуп, эсеп 1:0 болады.

«Нефтехимик» терк окуна жууап кыайтарырга кюрешгенди. Тёрт минутдан сора Галиакберов штрафнойдан кыабакъланы кыатына жууук урады. Вратарь Антон Антипов топха жеталмай кыалганыны хатасындан эсеп тенг болады.

Ол шарт командаланы бютюдунда тирилтеди. Болсада биринчи таймда андан сора гол урулмайды. Алай Денис Войнову бла Гугулан Магометни болельщиклени кыуандырырча энтта да ахшы амаллары болган энти.

Оюну экинчи кесегини онунчу минутунда спартакчыла алгъа чыгъадыла. Бажев угловыйдан жиберген топну Дашаев башы бла кыабакъланы тюз да ортасына кёчюреди. Самохвалов аллына келген топну бир жанына чартлатады, алай Хасан Ахриев аны терк окуна кыайтарып, кыабакълагъа

кыйиреди. Аны бла нальчикчиле эсепте алгъа чыгъадыла.

Татарстандан келген футболлисте да жунчумай, 68-чи минутта эсепни тенгешдиргенди. Штрафнойдан кыабакъла таба учхан топну Галиакберов башы бла аны ичине кыйиреди. Болсада кыонакъла кеп кыуанмагъандыла. Оюн майданны ортасындан башланады да, спартакчыла беш передача бла топну «Нефтехимикни» штрафнойна дери жетдиредиле. Былайда уа башка ойнаучуну орунуна чыкыган Апти Ахъядов Ахриевге пас бередит, ол а кыабакъланы туюп мыйошоне уруп, эсепни 3:2 этеди.

Оюну кыалган кесегинде нальчикчиле кеслерини кыабакъларын кыоруулап, алгъа жаланда анда-мында чапхандыла. Аллай бир кезиуде Ахъядов, алгъа ычхынып, топну кыонакъланы кыабакъларына дери жетдиреди, алай ол, жарсыугъа, штангага тиеди. Белгили жырда айтылганыча, не болса да, хорладык дерчады. Энди онунчу сентябрьде «Спартак» Нальчикде биринчиликни аутсайдер «Луч –Энергия» бла туюбеширкиди.

МАГОМЕТЛАНЫ С.

ФНЛ-ни биринчилиги, 3 сентябрьге болуму

		И	В	Н	П	М	О
1.	«Динамо» (Москва)	11	8	2	1	21-8	26
2.	«Тосно»	11	7	3	1	17-8	24
3.	«Спартак-2» (Москва)	11	6	2	3	2 0 - 14	20
4.	«Волгарь» (Астрахань)	11	6	1	4	15-14	19
5.	«Зенит-2» (Санкт-Петербург)	11	5	4	2	14-11	19
6.	«Факел» (Воронеж)	11	5	4	2	15-9	19
7.	«СКА-Хабаровск» (Хабаровск)	11	4	5	2	13-11	17
8.	«Шинник» (Ярославль)	11	4	4	3	13-8	16
9.	«Енисей» (Красноярск)	11	4	2	5	7-12	14
10.	«Спартак-Нальчик» (Нальчик)	11	3	5	3	9-9	14
11.	«Сибирь» (Новосибирск)	11	2	7	2	9-9	13
12.	«Нефтехимик» (Нижнекамск)	11	3	3	5	9-16	12
13.	«Кубань» (Краснодар)	11	2	6	3	11-12	12
14.	«Мордовия» (Саранск)	11	3	2	6	11-11	11
15.	«Тюмень»	11	3	2	6	10-16	11
16.	«Химки»	11	2	5	4	10-16	11
17.	«Балтика» (Калининград)	11	2	4	5	7-12	10
18.	«Тамбов»	11	2	4	5	9-13	10
19.	«Сокол» (Саратов)	11	1	6	4	10-13	9
20.	«Луч-Энергия» (Владивосток)	11	1	3	7	8-17	6

Эркин тутушуу

Жаш гёжефлерибиз ышандырадыла

Бу кюнледе Кыбарты – Малкыарны Кыраллыгыны кюнүне жоралап Нальчикде 2001-2005 эм 2006 – 2009 жыллада туугъан жаш адамлары ара-сында эркин тутушуудан республикада турнир болганды. Анга районладан бла шахарладан эки жюздөн артык гёжеф кыатышханды.

Эришүледе Огъары Малкыарны бла Хасанияны келечилери да тутушхандыла. Турнирни биринчи

кюнүнде 2006- 2009 жыллада туугъанла сермешгенди. Ол Вольный Аулда ётгенди. Анда 32 килограмм ауурлукъда биринчи жерни Хасаниядан Гергюкъланы Саид алганды, Тёппеланы Даниял а экинчи болганды. Хасаулары Салих бла Исмайыл, Сарбашланы Халид бла Таулан, Лелюкаланы Казим эм Шахмырзаланы Тамерлан а доммакъ майдаллагъа тийишлиди.

Турнирни экинчи кесеги уа Нальчикни Спорт кююнде ётгенди. Ол

кюн 2001- 2005 жыллада туугъанла тутушхандыла. Кюйюзде алапат техника кёргозтуп, 54 килограмм ауурлукъда биринчи жерге Огъары Малкыардан Гасийланы Магомет чыкыганды, 58 килограмм ауурлукъда уа Хасаулары Расул ючюнчю болганды.

Спортчулары тренерле Мисирланы Элдар бла Илияс, Солтан Ахмедов, Кырчаланы Рашид, Ажоланы Ибрагим, Юсю эм Азамат юйретедиле.

Бизни корр.

Полиция

Улутхачы устазла

РФ-ни МВД-сыны «Прохладненский» муниципалитетле аралы бёлюмюню кыулукчулары оператив информацияны тинген кезиуде республикада бийик билим берген учрежденияладан бирини бёлюмюнде ишленген улутха алгъанлары ачыккълагъандыла. Следствие тохташдыргъаныча, орус тилден, обществознаниядан эм тыш кыраллы тилледен устазла быйыл июнь айда кесегини кезиуде бёлюмюню студентлеринден экзаменде иги белги салыр ючюн 2800-шер сом излегенди.

Бу шартла бла байламлы РФ-ни Уголовный кодексини 291.2 статьясыны 1-чи кесегине кёре материалла жарашдырылгандыла. Улутхачылары эркинликтери бир жылга сыйырылгыра боллукъду.

Бизни корр.

Авария

Полициячыла болушлукъ тилейдиле

Республиканы хурметли жамауаты! Быйыл 4 сентябрьде Нальчикде ингерде 19 сагъат 30 минутта «Ниссан Теана» машинаны водители Кыулийланы Кыайсы атлы проспектеде 12-чи мекямын тийресинде жолдан жаяу ётерге жараган жерде бара турган 39-жыллык адамны басдырганды. Аварияда алган жаралары бла ол саулукъ сакълау учрежденияга жетдирленди.

КъМР-де МВД-ны келечилери бу кыуаганы кыалай болганын тохташдырадыла. Аварияны кёргенледен **40-49-10, 49-53-14, неда 8-928-077-12-98** телефон номерлеге сёлеширгизгени тилейбиз.

КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла кырал комитети, КъМР-ни Журналистлерини союзу, «Адыгэ псалэз», «Кабардино-Балкарская правда», «Заман», «Советская молодёжь», «Горняк» газетлени, «Литературная Кабардино-Балкария», «Ошмахо», «Минги - Тау», «Солнышко», «Нур», «Нур» журналланы редакциялары, «Кыбарты-Малкыар» ВТК-ны, «Кыбарты-Малкыар» ГТРК-ны, «Нальчик» ОРТК-ны, «Кыбарты-Малкыар» информация агентствону, «Тетраграф» ООО-ну, «Эльбрус» китап басманы, «КъМР-Медиа» ГКУ-ну коллективлери журналист **КАМБИЕВ Джафар Ахмедович** ауушханы бла байламлы уллу бушу этип жуукъларына бла ахуларына кыайгы сёз береди.

СЕЙИР ШАРТ

Атылган овчарка Элбрусну төппесинде эки ыйык турганды

Бу сейир хапарны «Комсомольская правда» газетте августну ахырында Европаны эм бийик төппесине чыккыган москвачы альпинистледен бири айтханды.

- Элбрусну кьардан, буздан, сууукъ желден сора зат болмагъан кюнбатыш төппесинде 5600 метр бийикликде 28 августда биз немис овчарканы кьоргенбиз, - дейди Андрей Орловский. - Ит таугъа чыккыган адамланы ызларындан тышгенлей айлана эди. Ол кече аны бузламай кьалай сау кьалгъаны билмейме. Мен кесим жылы кийинип болгъанлыкьга, бек сууукъ болгъан эдим. Артка кьайтып келгенбизде, аны жаны бла озуп кетилмадык, ол сууукъдан кьалтырай, адамлагъа жанлагъанлай турганы себепли.

Аны ары кьайдан чыккыганы аныгъашы-

ныусузду. Төгереке километрле бла кьар, буз. Аны боюн бауу да болгъанды, буйрукъланы да аныгъагъанды ол. Алай кьоркьуп эдим, кеси да бек арык. Альпинистле итни энишге алып келгендиле. Кисловодскеге элтип, ветеринаргъа да кьорьютгендиле. Овчаркагъа жалаңда эки жыл толгъанды, аны ючюн

хорлатмагъанды кючлю саны - чархы кьыйынлыкьлагъа.

Андрей а Москвагъа кетерге керек эди, жангы нөгегин биргесине элтирге уа онг табылмагъанды - самолётда жаныуар учар ючюн анга отуз кюн алгъа прививкала этдирирге тийишлиди. Ол заманда альпинист соцсетьледе чакьырым

жазгъанды. Алай бла овчарканы иеси табылгъанды! Ол Элбрус тийрелеринде орналгъан кьонак йолени бирини сакьлаучусу болгъанды. Эльзаны (итни аты алайды) анга шухлары бир - эки жыл мындан алгъа саугъагъа бергендиле.

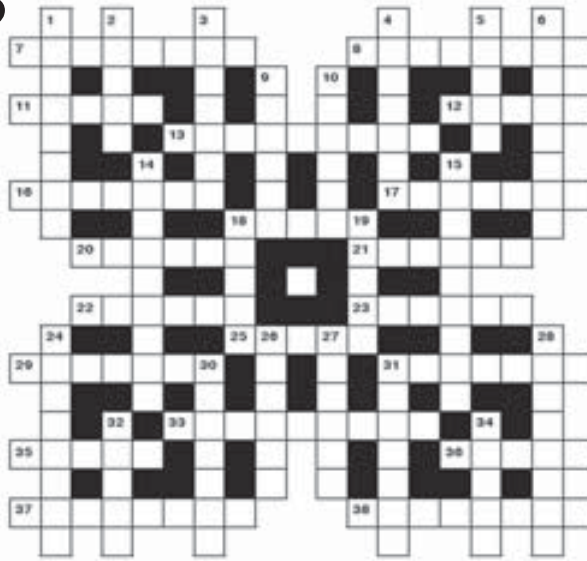
Овчарканы алыргъа Анвар машинасында келгенди. Биринчи кезиуде ит абызырагъан окьуна этгенди, төгереке анга кьайгьыргъанла асыры кеп болгъанларындан. Алай иеси чакьыргъаны бла автомобильни арт шинтигине секирип олтургъанды. Анвар а мындан арысында төртакьлы нөгегине эс бургъанлай турургъа сёз бергенди, ол энтта да ажашып, тас болуп айланмазга.

Татьяна ГУЩИНА.
«Комсомольская правда».

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 7. Чегемде тау аты. 8. Тышындан келген көгет. 11. Ингирик. 12. Байлыкь. 13. Жазычу чыгъармаларындан айырып кьурагъан китап. 16. Гыржынны бир тюрлюсю. 17. Таулу оюн. 18. Аллах суйген иш. 20. Юйретуу сёз. 21. Гомерни поэмасы. 22. Килисаны бир тюрлюсю, алай бийик жерге да айтадыла. 23. Орталыкь. 25. Эртте таулула аны бла кьумач сокьгъандыла. 29. Тау эл. 31. Адамны ауара этиу. 33. Даражасын кеси кётюрю. 35. Россейде тиллери бизге жууукъ руспуублика. 36. Атны чачы. 37. Бушулу ишге алай да айтадыла. 38. Минги тауну тийресинде жер аты.

ЁРЕСИНЕ: 1. Черек районда тау эл. 2. Көкге кётюрюлген. 3. Чай ичген жер. 4. Жаз жылыу келсе жаугъан кьар. 5. Кьара сёз бла жазылгъан жанр. 6. Гезох улу. 9. Эрттеги тау эл. 10. Кьазахстанда шахар. 14. Бахсанда тауну аты. 15. Чойютлю кеси кьыралында. 18. Ол заманын кьорьюттеди. 19. Тенгизде бузукьчу. 24. Солугъандан сора сезеди аны адам. 26. Узун салпы таба. 27. Кьарангы көчеге нартла алай айтхандыла. 28. Кесин тап жюрютмеген. 32. Бояу сюртючю. 34. Төпсеу искуствону тюрлюсю.

Газетни 166-чы номеринде чыккыган сёзберни жууаплары

ЭНИНЕ: 7. Аквириум. 8. Армаулукь. 9. Адрах. 11. Кьалач. 12. Кьургакьлыкь. 15. Билгич. 18. Кьышлыкь. 19. Кьаратор. 20. Чикиля. 21. Башлам. 24. Империя. 26. Алакёз. 27. Байракь. 31. Ауузланыу. 33. Сюрме. 34. Харам. 35. Бетлешу. 36. Чалсакьал.

ЁРЕСИНЕ: 1. Академик. 2. Хапар. 3. Буйрукь. 4. Брахын. 5. Туман. 6. Мудакьлыкь. 10. Жантау. 13. Жилтинкёз. 14. Кьыйналгъан. 16. Чырмашхан. 17. Ботаник. 22. Дертли. 23. Таржюрек. 25. Байтамал. 28. Кьундуз. 29. Тьрман. 30. Четен. 32. Хамам.

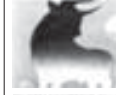
Газетни келир номери 14-чю сентябрьде чыгъарыкьды.

Бийикликте гароскоп

10 сентябрьден 17 сентябрьге дери

КЬОЧХАР. Хар башламчылыкьгыз да жашауа кийирилкиди. Аны себепли ачуланган неда адам бла даулашхан кезиулеригизде башламагъыз жангы ишлеригизни. Ансы хар жумушну эсеплерин кереклисича кьолугъузду туталлыкь тийюлсюз.

ТАНА. Иги сагыш эте билген хунеригиз башхала онгъалаймагъан жумушланы сизге бойсундурлукьду. Аладан тышген файда да кьууандырлыкьды.

ЭГИЗЛЕ. Бу ыйыкьда заманыгыз жетмей кьыйналгырыкьсыз. Алай болгъанлыкьга, бу болум жашаууғузну, ишигизни кьалай кьууаргъа кереклисин аныларгъа болушуркьду.

АЙЫРЫЧАБАКЬ. Башха заманда сизни бек кьууандырлыкь ишле бола турадыла төгерегигизде. Алай бююнлюкьде уа керги болмагъан жерледе да эркинликеригизни кьоруулап тебирейсиз.

АСЛАН. Бу кюнледе коммерция бла байламлы ишледе сизден тёзюмлюкь изленирикди. Нек дегенде ууакь чырмаула чыккыганлай турлукьдула.

КЬЫЗ. Муратыгызгъа жетиуноу бла файда тышюрюноу араларында сайлау этерге керексиз. Сизге кьаршчы тургъанланы оюмларына да тынгылап бир кьорюпоз.

БАЗМАН. Саулугьуғузгъа хайырлы болмагъан кьылыкьларыгызны кьояргъа кьорешигиз. Ансы ол кесин билдире, жашау жарыкьлыкьла да аз болурла.

АКЬЫРАП. Тынч болмагъанлыкьгъа, хар башлагъан ишигизни ахырына жетдирирге кьорешигиз. Заранчыладан кесигизни жалаңда ол заманда сакьлаялыкьсыз.

МАРАУЧУ. Ышандыргъан болумла кьураллыкьдыла. Алай жангы сынамны хайырлангынчыгъа дери, хар затны тынгылы сюзюгюз.

ТЕКЕМЮЮЗ. Жангы проектлеге асыры жан атхангыыздан, эскилени ахырда унутханча кьорюнесиз. Жайып кьоймагъыз, алгьындан салгъан планыгызгъа кьере ишигизни бардырыгыз.

СУУКЬУЙ. Хар затны да партнёрларыгызгъа ышанып кьоймагъыз. Кесигизни акьылыгыз бла жашаргъа кезиу жетгенди. Ол заманда усталыгызгыз да ёсер, карьерагыз да кьууандырырча болур.

ЧАБАКЬЛА. Биринчиден, бек магъаналы жумушларыгызны тинтип, оноуларын этигиз, бирсилеге артда кьарарсыз. Салынган соруулагъа жууапла излегиз, бу кюнледе аланы, сёзсюз, табарыкьсыз.

Учредитель: Кьабарты-Малкьар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
АТГАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары)
ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары)
ТОКЬЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь)
МОКЬАЛАНЫ Зукура (культура бёлюмю таматасы)
ТИКАЛАНЫ Фатима (жамауат-политика бёлюмю таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин кьоруулау жаны бла Кьабарты-Малкьар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июньда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КьМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла кьырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмалангъанды.
Нальчик шахар, Ленин аты проспек, 33

Номерге графикге кьере 19.00 сагьатда кьол салынады. 20.00 сагьатда кьол салынганганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН
ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Курданланы Сиомен -
дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфья - жууаплы секретары орунбасары;
Зезаланы Лида - (1, 2, 3, 5-чи бетле);
Гезяланы Валентина - (4, 6, 7, 8-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 2100 экз. Заказ №1442
Багъасы 10 сомду

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ
ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин аты проспек, 5
электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru